

PETER GEIGER V ČESKO-LICHTENŠTEJNSKÉ KOMISI HISTORIKŮ

PD Dr. Peter Geiger působil posledních po deset let jako spolupředseda Lichtenštejnsko-české komise historiků. Mezi lety 2010 a 2020 byl jedním z jejích základních stavebních pilířů. Spoluurčoval výzkumná témata a významným způsobem se podílel na organizační stránce chodu komise.

Docent Geiger se v komisi zabýval především moderními dějinami Lichtenštejnska a vybranými otázkami lichtenštejnsko-českých vztahů. V rámci tématu „Místa lichtenštejnské paměti“ například připravil zásadní stať o tom, nakolik byla československá a česká témata frekventována na stránkách lichtenštejnského tisku, a tedy jaký obraz si o původní vlasti svých knížat mohl utvořit běžný občan Lichtenštejnského knížectví. V souvislosti s výzkumem lichtenštejnských kontinuit a diskontinuit zase popsal proměnu Lichtenštejnska od do jisté míry marginálního území v rámci lichtenštejnských držav po středobod života knížecího rodu. Tím se porýnské Lichtenštejnsko stalo především poté, co se sem

po druhé světové válce knížecí rodina přestěhovala, přenesla sem své archivy a umělecké sbírky a kdy s Lichtenštejnem spojila své podnikání, bankovní a ekonomické aktivity. Vztah mezi centrem a periferií je ostatně jedním z nejdůležitějších fenoménů, který určoval život Lichtenštejnského knížecího domu již v době jeho působení v rakouských a českých zemích. Jak je patrné, odborný zájem Petera Geigera v Lichtenštejnsko-české komisi historiků byl rozkročen mezi dějiny rodu a dějiny země a jejich obyvatel, a to především v oblasti majetkových zisků a ztrát. Pro téma „Lichtenštejnové, Lichtenštejnsko a Československo ve 20. století“ proto napsal hned dvě zásadní studie. První z nich se zabývá snahou rodu Lichtenštejnů z let 1938–1945 o znovuzískání a zachránění majetků, o které přišli v souvislosti s tzv. první pozemkovou reformou. V rámci stejného tématu ovšem docent Geiger otevřel také další otázku, kterou v kontextu jeho výzkumů v komisi považovat za stěžejní. Jde o problematiku konfiskace majetku obyvatel českých zemí německého jazyka a lichtenštejnského státního občanství, ke které došlo na základě Dekretů prezidenta republiky a dalších československých zákonů po roce 1945 a 1948. Peter Geiger pořídil na základě dokumentů uložených v Lichtenštejnském zemském archivu ve Vaduzu základní seznam těchto osob a jejich původního majetku nacházejícího se na území tehdejšího Československa. K uvedené látce se posléze při různých příležitostech ještě několikrát vrátil. Své výzkumy rozvedl ve studii, kterou uveřejnil ve speciálním čísle Časopisu Matice moravské, v němž byly uveřejněny příspěvky z brněnského workshopu „Lichtenštejnové: konstrukce obrazu, stereotypy, propaganda“, kde hovořil o aplikaci dekretů prezidenta republiky na Lichtenštejnce. Své závěry poté transformoval i do podoby příslušné kapitoly v kolektivní knize, vydané pod názvem *Czech-Liechtenstein Relations. Past and Present. A Summary Report by the Czech-Liechtenstein Commission of Historians*. Tato publikace vznikla na základě syntetizující zprávy komise, připravené pro obě ministerstva zahraničních věcí na konci prvního mandátu komise v lednu roku 2014. Zpráva dostala knižní podobu nejdříve v německé a české jazykové mutaci a po několika letech také v jazykové anglické verzi.

Působení Petera Geigera v Lichtenštejnsko-české komisi historiků vyrůstá ze dvou kořenů. Prvním z nich je jeho dřívější činnost v analogické komisi, která zkoumala problematiku lichtenštejnsko-švýcarských vztahů, resp. roli Lichtenštejnska v období druhé světové války a po několika letech završila svou činnost vydáním závěrečné zprávy roku 2009 pod titulem *Questions concerning Liechtenstein during the National Socialist period and the Second World War. Refugees, financial assets, works of art, production of armaments*. Druhým kořenem je potom Geigerův dlouholetý zájem o osudy Lichtenštejnska a jeho obyvatel v průběhu 19. a první poloviny 20. století, především však v době před a v průběhu druhé světové války. Peter Geiger tento svůj zájem pěstoval především jako vědecký pracovník Liechtenstein-Institut v Bendern, což je instituce známá svým výzkumným programem orientovaným na interdisciplinární bádání v oblasti sociálních a právních věd. Uvedený výzkumný program zasazuje moderní lichtenštejnskou společnost do širokého kontextu vývoje v prostoru určeném sousední Švýcarskou konfederací, v ekonomickém a právním rámci Evropské unie, ale také jako specifické součásti západní euroatlantické civilizace. Peter Geiger se v Liechtenstein-Institut zapojil do několika velkých grantových projektů. Na prvním místě šlo o projekt „Peter Kaiser als Politiker, Historiker und Erzieher“, který se týkal významné osobnosti lichtenštejnských novověkých dějin. Druhý projekt „Liechtenstein in den Dreissigerjahren und im Zweiten Weltkrieg“ souvisel s autorovým zájmem o období druhé světové války. Třetí projekt se nazýval „Kleinheit und Interdependenz“ byl velkým interdisciplinárním a transdisciplinárním komparativním výzkumným úkolem, na němž se formou kulatého stolu účastnilo mnoho badatelů – nejen historiků, ale také představitelů příbuzných humanitních a sociálních věd.

Peter Geiger se v uvedené souvislosti soustředil především na mikrohistorii regionu v oblasti Alpenrhein, na otázky specifik a suverenity Lichtenštejnska v 19. a v první polovině 20. století, a obzvláště na kontextualizované biografie jednotlivých obyvatel Lichtenštejnska. Do centra svého zájmu kladl spíše konkrétní lidi žijící v údolí Rýna než třeba na osobnosti z prostředí knížecí rodiny. V tomto ohledu lze zmínit alespoň jeho zájem o pozoruhodný příběh ruských vojáků bojujících proti rudoarmějcům v uniformách německé Wehrmacht. K osudům vojáků, kteří našli v Lichtenštejnsku dočasné útočiště, se Peter Geiger ve svých pracích vracel opakovaně. Vrcholem tohoto typu bádání Petera Geigera je výše zmiňovaný projekt řešený na Liechtenstein-Institut pod názvem „Liechtenstein in den Dreissigerjahren und im Zweiten Weltkrieg“. Hlavním výsledkem projektu byla zcela určitě dvojice rozsáhlých, vždy dvousvazkových monografií, které byly vydány ve Vaduzu a v Zürichu pod názvy *Krisenzeit* a *Kriegszeit*. Autor se v nich snaží využít specifik relativně malé a svým způsobem specifické lichtenštejnské, aby vykreslil velké i malé struktury, činy knížat i řadových občanů, politické a vojenské akce i skutky jednotlivých občanů, příklon k Třetí říši i odpor proti ní. Jde o „velké“ evropské dějiny krizového období 20. století, které jsou nejen dějinami států, historií úřadů či velkých průmyslových korporací, dějinami společenských struktur a sociálních interakcí, nýbrž které si lze představit také jako dějiny jednotlivých lidí a jejich životních příběhů.